

Exam. Code : 216702

Subject Code : 4603

M.A. 2nd Semester
POLITICAL SCIENCE

Paper—IX

(Issues & Trends in Indian Politics)

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—80

Note :—(1) **Section A** : Attempt any **SIX** questions carrying **4** marks each. Answer to each question shall be about **250** words.

(6×4=24)

(2) **Section B** : Attempt **ONE** question from each unit is about **1000** words. Each question carries **14** marks.

(4×14=56)

SECTION—A

1. Coalition politics has caused a crisis of governance in India. Briefly explain.
2. What is the difference between the coalition government and one party government ?
3. Write a brief note on the issue of demand for new states in India.
4. What is Foreign Direct Investment ? Briefly explain.
5. Briefly explain the role of RJD in addressing the problems of Backward Classes and Minorities in Bihar.
6. What are the major constraints in the successful implementation of MNEREGA ?
7. Politics of *Populism* and *Crisis of Good Governance* are posing serious challenges before the political leadership in India today. Briefly explain.

8. 'Globalization and liberalization has created economic divide in India.' Comment.
9. Briefly explain the role of '*planning*' in the economic development.
10. Explain briefly the impact of globalization on India's politics since 1991.

SECTION—B

UNIT—I

1. Define legitimacy. What is its impact on the stability of a democratic political system ?
2. 'The decline of Congress dominant system failed to provide an alternative system for stable government at the centre.' In the light of the above statement, critically evaluate the major issues in Indian politics during 1989-1999.

UNIT—II

3. 'Dalit assertiveness in Indian politics is a recent phenomenon.' Discuss the role of PDP in the rise of *Dalit Consciousness*.
4. 'The question of state autonomy and demand for newer states are an unfinished agenda of Indian federalism.' In the light of the above statement discuss the rationale behind these issues.

UNIT—III

5. 'Coalition government in India has undermined the authority of Prime Minister.' Discuss the compulsions of a coalition government in the light of the above statement.
6. 'The *Informal* Community Power Structures are more powerful than the *Formal* ones in rural India.' Do you agree ? Give a logical explanation to your response.

UNIT—IV

7. Critically evaluate the role of Planning Commission in the economic development of the country.
8. What are the main features of Globalisation ? Discuss the impact of globalisation on Indian state.

(PUNJABI VERSION)

- ਨੋਟ :— (1) 3 ਗ ਓ : ਕੋਈ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 4 ਅੰਕ ਹਨ। ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 250 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ। (6×4=24)
- (2) ਭਾਗ ਅ : ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਰੇਕ 1000 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ। (4×14=56)

ਭਾਗ— ਓ

1. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਰਾਜਨੀਤੀ (1996) ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹੈ। ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੱਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ?
3. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਮੰਗ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
4. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਧਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ? ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
5. ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਪਿਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਲਪਸੰਖਿਅਕ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਆਰਜੇਡੀ (RJD) ਦੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਮਨਰੇਗਾ (MNEREGA) ਦੇ ਸਫਲ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?
7. ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅੱਗੇ ਜਨਵਾਦ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਸੰਕਟ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਣਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਅਤੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਵੰਡ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਟਿਪਣੀ ਕਰੋ।

9. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ 'ਯੋਜਨਾ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
10. 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਅਸਰ ਦੀ ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

ਯੂਨਿਟ—I

1. ਵੈਪਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸਫਿਦਤਾ ਉਪਰ ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਹੈ?
2. "ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈ।" ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, 1989-1999 ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ ਦਬੰਗਪਨਾ ਹਾਲੀਆ ਤੱਤਵ ਹੈ। 'ਦਲਿਤ ਚੇਤਨਾ' ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਵਿੱਚ ਬੀਐਸਪੀ (BSP) ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. 'ਰਾਜ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਮੰਗ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧੁਰਾ ਏਜੰਡਾ ਹੈ।' ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਤਰਕ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—III

5. 'ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।' ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. 'ਦਿਹਾਤੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਨਓਪਚਾਰਿਕ ਸਮੁਦਾਇ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਣਤਰ ਉਪਚਾਰਿਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਨ।' ਕੀ ਤੁਸੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ? ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਆਯੋਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।
8. ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਕੀ ਹਨ? ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਅਸਰ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।